

[Time: 2 Hrs]

[Marks: 60]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1 Answer **any two** of the following 15
- A) Discuss the evolution of trade unions in India.
 - B) Discuss on the impact of unions on productivity.
 - C) Write a note on Unorganised sector.
- Q.2 Answer **any two** of the following 15
- A) Analyse the class conflict approach to industrial relations.
 - B) Explain the concept of Taylorism in relation to Industrial relations.
 - C) Explain human relations school and organizational behavior approach.
- Q.3 Answer **any two** of the following 15
- A) Trace the history of trade union movement in India.
 - B) Write a note on Employee turnover.
 - C) Explain the causes and consequences of industrial disputes.
- Q.4 Answer **any two** of the following 15
- A) Describe labour legislation affecting industrial relations.
 - B) Write note on Unemployment insurance.
 - C) Explain the aims and objectives of International Labour Organization (ILO).

[वेळ: २ तास]

[गुण: ६०]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतातील कामगार संघटनांच्या उत्क्रांतीची चर्चा करा.
- ब) संघटनाचा उत्पादकतेवर होणाऱ्या परिणामांवर चर्चा करा.
- क) असंघटित क्षेत्रावर टीप लिहा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) औद्योगिक संबंधांच्या वर्ग संघर्षाच्या दृष्टिकोनाचे विश्लेषण करा.
- ब) औद्योगिक संबंधांच्या संदर्भात टेलरवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) मानवी संबंध स्कुल आणि संस्थात्मक वर्तन दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतातील कामगार संघटना चळवळीचा इतिहास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) कर्मचाऱ्यांची उलाढाल वर टीप लिहा.
- क) औद्योगिक विवादांची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) औद्योगिक संबंधांवर परिणाम करणाऱ्या कामगार कायद्याचे वर्णन करा.
- ब) बेरोजगारी विम्यावर टीप लिहा.
- क) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटना (ILO) चे हेतू आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
